

Alk *Alca torda*

Razorbill

Alken yngler ved fuglefjelde og klippekyster i Nordatlanten og de tilstødende farvande fra østkysten af Nordamerika til Hvidehavet. I Europa yngler arten fra Svalbard i nord til Nordvestfrankrig i syd. De største bestande findes på Island, De Britiske Øer og i Norge. I Østersøen findes der kolonier i den svenske og finske skærgård samt på Græsholm ved Christiansø og på Bornholm (Lyngs 1992). Bestanden på Græsholm blev i 2003 optalt til 775 par (P. Lyngs pers. medd.). Arten er opført på Den danske Rødliste (2004) som *næsten truet*.

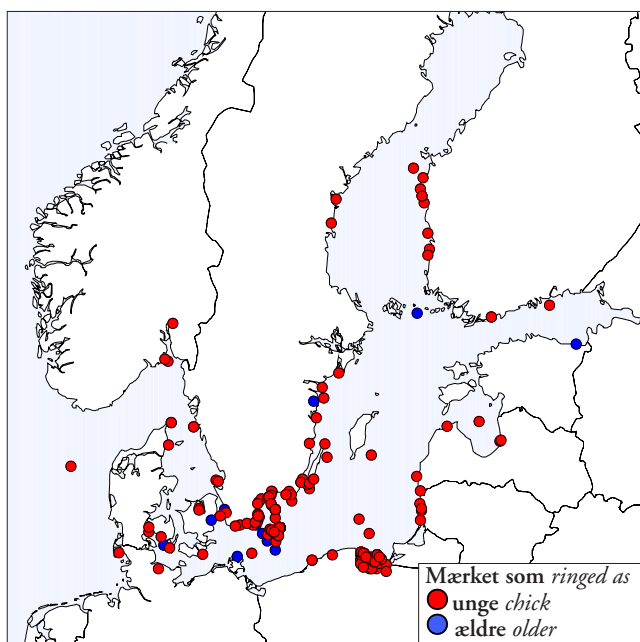

Fig. 1. Samtlige genfund af alk ringmærket i Danmark (n=239). All recoveries of razorbill ringed in Denmark (n=239).

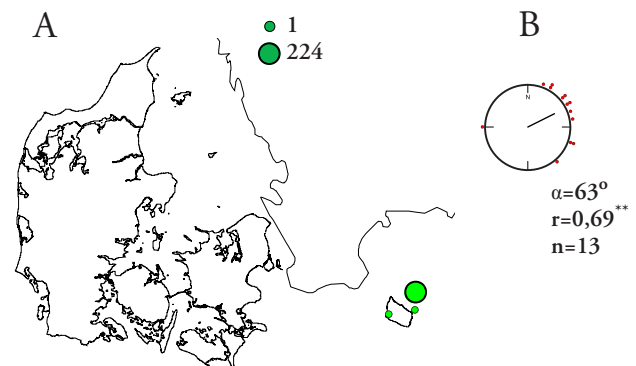

Fig. 2. A) Mærkningslokaliteter for fugle, som senere er genmeldt. Ringing site for birds later recovered. B) Retning for direkte efterårstræk (juli-okt, >100 km). Direction of direct autumn migration (Jul-Oct, >100 km).

De fleste fugle fra de nordlige bestande forlader yngleområdet for at overvintre længere mod syd. Store antal overvintrer i Skagerrak og Kattegat (Skov m.fl. 1995), mens andre trækker længere mod syd til kystnære farvande omkring Frankrig og Den Iberiske Halvø.

Mærknings- og genmeldingsdata

I Danmark er der i alt ringmærket 7.442 alke fra 1927 til 2002 (fig. 4). Dansk Ornithologisk Central mærkede 70 alke fra 1927 til 1936 og en enkelt i 1975.

Fakta Facts

Mærkninger Birds ringed 7.442

Genmeldinger Recoveries

Antal genmeldinger No. of recoveries 239

-heraf uden for Danmark Recovered abroad 159 (67%)

Antal fugle No. of individuals 226

-heraf mærket som unger Ringed as chicks 190 (84%)

Genmeldingsandel Proportion recovered 3,0%

Mærket i udlandet, genmeldt i Danmark 161

Ringed abroad, recovered in Denmark

Ekstremer Extremes

Højeste alder Oldest bird min. 28 år

Længste afstand Longest dist. Finland Finland 907 km

Nordligst Northernmost Finland Finland (62° 58'N)

Sydligst Southernmost Polen Poland (54° 16'N)

Østligst Easternmost Estland Estonia (27° 32'E)

Vestligst Westernmost Nordsøen North Sea (06° 30'E)

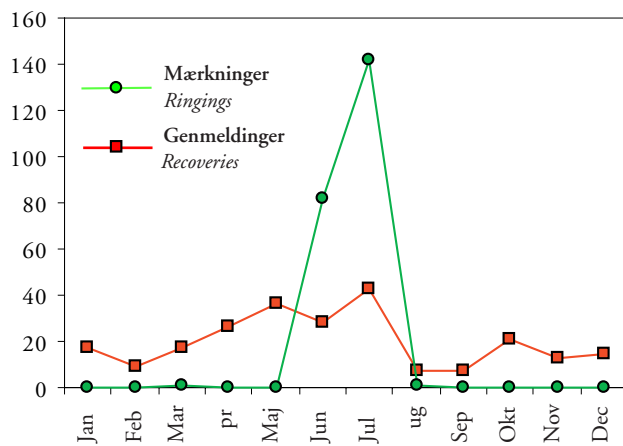

Fig. 3. Mærknings- og genmeldingsmåned for genfund af alk.
Month of ringing and recovery of recovered razorbill.

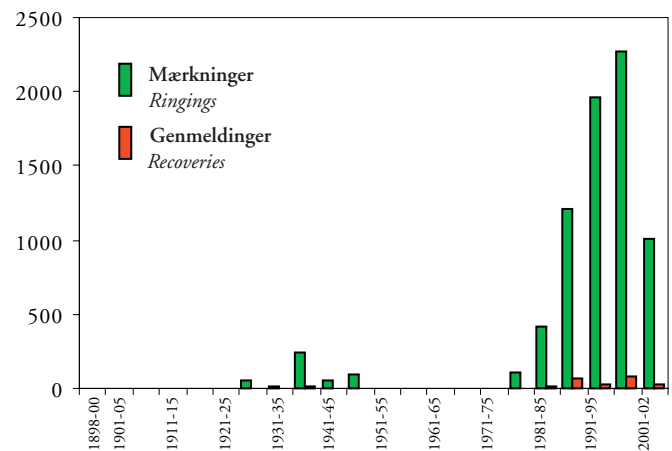

Fig. 4. Mærknings- og genmeldingsår for alk ringmærket i Danmark.
Ringing and recovery year of razorbill ringed in Denmark.

Langt hovedparten af fuglene er mærket med ringe fra Zoologisk Museum fra sidste halvdel af 1980'erne til 2002. I 2001 blev 540 alke mærket, og dette er det højeste antal. I alt 226 fugle er genmeldt, hvilket svarer til en genmeldingsandel på 3%. Hovedparten af de genmeldte fugle (84%) er mærket som unger. To af de genmeldte fugle er mærket på Bornholm, resten på Græsholm. De genmeldte fugle er stort set alle mærket i juni og juli (fig. 3).

Træk og overvintring

Danske ynglefugle. De fleste unge alke forlader kolonien fra slutningen af juni til midt i juli (Lyngs 1992). Fra Græsholm svømmer fuglene oftest mod nordøst (Lyngs 1992). Genfundene fra samme efterår viser, at fuglene i mange tilfælde holder kursen mod nordøst i de efterfølgende måneder (fig. 2B). To ungfugle er genfundet i sidste halvdel af august ved Karlskrona i Sverige, to i slutningen af september i bugten ud

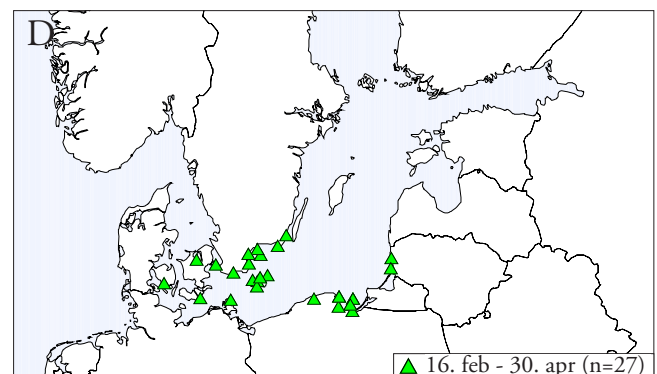
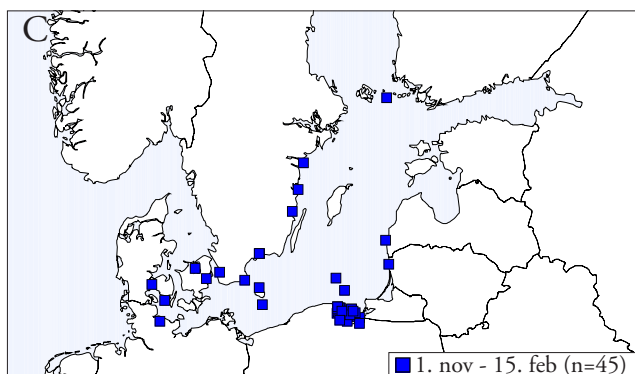
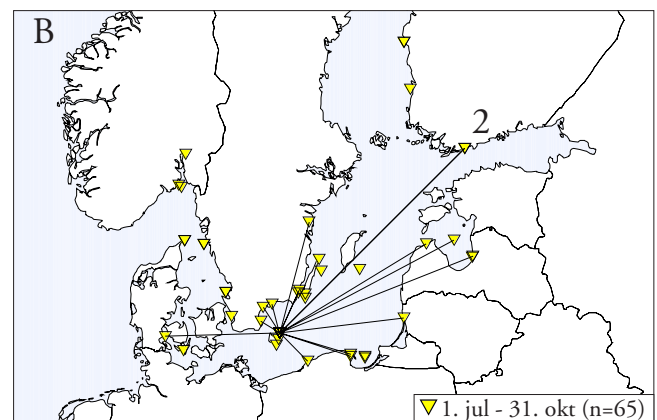
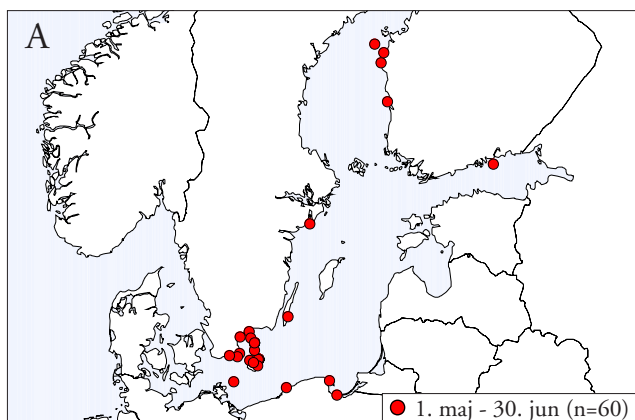

Fig. 5. Genmeldinger fra A) yngletiden, B) efterårs-, C) vinter- og D) forårsperioden af alk ringmærket i Danmark. På kort B angiver linjer direkte træk Recoveries during A) the breeding season and B) autumn, C) winter and D) spring of razorbill ringed in Denmark. Lines on map B indicate direct migration.

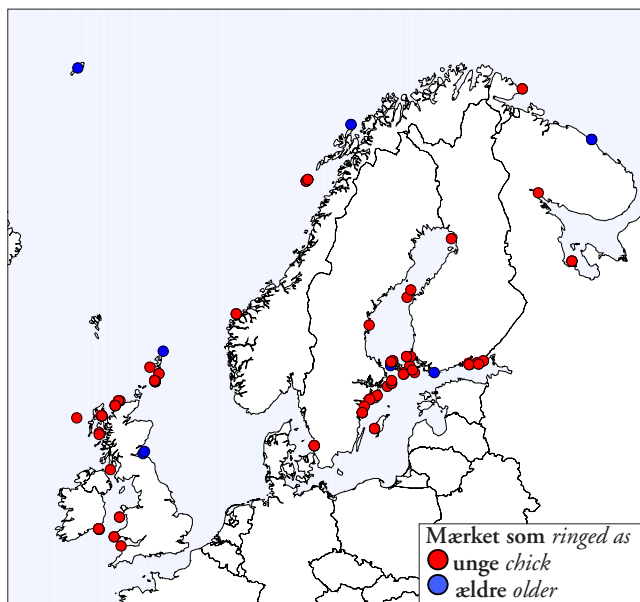

Fig. 6. Mærkningslokaliteter for alk ringmærket i udlandet og genfundet i Danmark (n=161). Ringing locations for razorbill ringed abroad and recovered in Denmark (n=161).

for Kristianstad. Desuden er to druknet i et fiskenet ved Finskebugtens udmundning i Østersøen, 737 km fra Græsholm. I oktober er otte ringmærkede unge alke genfundet, heraf tre i Rigabugten og Letland, én i Litauen, én i Sverige og to i Gdanskbugten. Den første ungfugl i de indre danske farvande er fundet 3. oktober i Lillebælt. Blandt de ældre fugle er der også flere genfund i de indre danske farvande i oktober. De danske alke forlader sjældent Østersøen og de indre danske farvande, og blot to fugle er genfundet i Oslofjorden (i oktober), og to i Nordsøen – den ene druknede i et fiskenet i Nordsøen (som etårig), og den anden blev fundet på stranden i den tyske del af Vadehavet.

Fra vinterperioden foreligger i alt 45 genfund, alle fra Østersøen og de indre danske farvande (fig. 5C). Mange fugle er genfundet i Gdanskbugten – især fugle, som er druknet i fiskenet. De voksne alke forbliver sandsynligvis primært i Østersøen året rundt, og kun seks voksne alke er genfundet i de indre danske farvande, heraf to i Øresund.

Alkene begynder at yngle som 3-5 årige (Lyngs 1992), og ynglefuglene ankommer til Græsholm i starten af marts (Lyngs 1992). Genmeldingerne viser, at en del af de endnu ikke kønsmodne alke tilbringer deres første sommer relativt langt fra udklækningsstedet. Således er fire etårige fugle genfundet i yngletiden i Finland ved Den Botniske Bugt og Finskebugten (fig. 5A). Ydermere er der genfundet etårige fugle i Oslofjorden (juli) og Gdanskbugten (maj-juli). Nogle få unge alke besøger kortvarigt Græsholm både i den

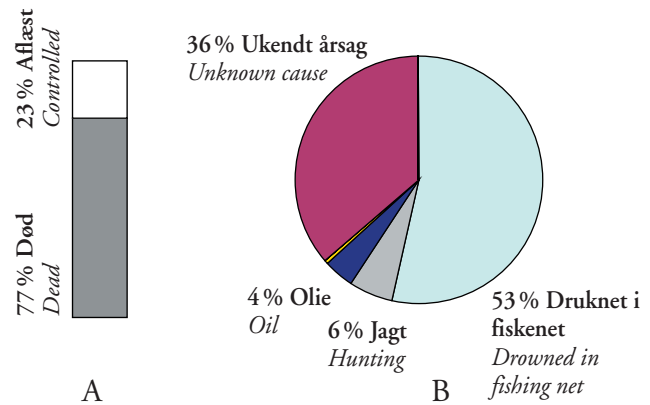

Fig. 7. A) Genmeldingsårsager (n=239) og B) dødsårsager (n=185) for alk ringmærket i Danmark. A) Cause of recovery (n=239) and B) cause of death (n=185) for razorbill ringed in Denmark.

første og anden sommer (Lyngs 1992). De unge, kønsmodne fugle etablerer sig i mange tilfælde tæt på, hvor de blev udklækket, og de ældre fugle vender ofte tilbage til samme redeplads år efter år (P. Lyngs pers. medd.). Samme stedtrofasthed er påvist for fugle på De Britiske Øer (Wernham m.fl. 2002).

Trækgæster. Danmark gæstes i træk- og vinterperioden af alke fra en række lande. Der er genfundet 69 alke mærket på De Britiske Øer, heraf 83 % mærket i Skotland inkl. Shetlandsøerne samt 10 % i Irland. Trækgæsterne fra De Britiske Øer er primært genfundet langs den jyske vestkyst, men 24 er fundet i de indre danske farvande og én på Bornholm. 88 % blev fundet i perioden oktober-marts. For de voksne fugle toppe antallet af genmeldinger i januar og februar, noget senere på sæsonen end for ungfuglene (for uddybning, se Lyngs & Kampp 1996). Det er primært ynglefuglene fra Skotland inkl. Shetlandsøerne, der overvintret i de danske og norske farvande (Lyngs & Kampp 1996, Wernham m.fl. 2002).

Også fugle fra den norske vestkyst samt fra Varanger i Nordnorge og Jan Mayen er genfundet i Danmark, primært i de indre danske farvande. Der er fundet 15 norske fugle i Danmark, heraf én i juli, tre i oktober, to i november én i december, syv i januar og én i marts.

Selv fra de østligste dele af alkens yngleudbredelse på Kolahalvøen og Hvidehavet er der genfundet fugle i Danmark: én i oktober, to i december og tre i januar. De er alle fundet i de indre danske farvande, og fuglene trækker sandsynligvis ligesom de nordnorske langs Norges kyst.

Seks alke, mærket på Hallands Väderö ved Sveriges vestkyst er genfundet i Danmark. Fire af disse fugle er

genfundet i de indre danske farvande, og to er aflæst i juni og juli på Græsholm som gæster.

I alt 62 alke, mærket ved den svenske og finske Østersøkyst og i Finskebugten er genfundet i Danmark. Halvdelen af disse fugle er genfundet på Bornholm og Græsholm, resten i de indre danske farvande. Blandt genfundene på Græsholm er 22 fra maj, juni og juli – en del i ynglemoden alder. Der foregår altså uden tvivl en vis udveksling af fugle mellem de forskellige kolonier i østersøområdet (se også Lyngs 1992).

Genmeldings- og dødsårsager

I det danske genfundsmateriale drejer 23 % af genmeldingerne sig om aflæsninger (fig. 7A). Størstedelen (84 %) af disse er foretaget på Græsholm, hvor fuglene er mærket. Der er dog også aflæst danskmærkede alke i Sverige og Finland, ligesom en del af fuglene, som fiskere har fået i nettet, er genudsat levende. Blandt de døde, genmeldte alke er 53 % omkommet i fiskenet (fig. 7B). Flest alke er druknet i Østersøen, heraf mange i Gdanskbugten.

Alken var jagtbar indtil 1978, og før denne dato skyldes ni af 21 genfund jagt (43 %). Fuglene blev primært skudt ved de svenske og danske kyster. Da en så stor del af genmeldingerne skyldes indrapporteringer fra fiskere og jægere, er genfundlokaliteterne i høj grad påvirket af den geografiske fordeling af disse.

Blandt fugle ringmærket som ungfugle og genmeldt som døde er 38 % indrapporteret i første leveår (fig. 8). Den ældste danskmærkede alk blev mindst 28 år. Fuglen blev ringmærket som voksen ynglefugl i 1976, og aflæst i juli 2001. .

English summary

In Denmark the razorbill only breeds at Græsholm and Bornholm. The colony at Græsholm had 775 breeding pairs in 2003. The first razorbill was ringed in Denmark in 1927, with the majority ringed since the 1980s. The recovered birds were ringed in June–July, 84 % as chicks. Two of the recovered birds were ringed on Bornholm, the rest on Græsholm.

The young razorbills leave the colony from late June to mid-July. When leaving Græsholm, most birds swim NE, and the recoveries show that many birds continue in this direc-

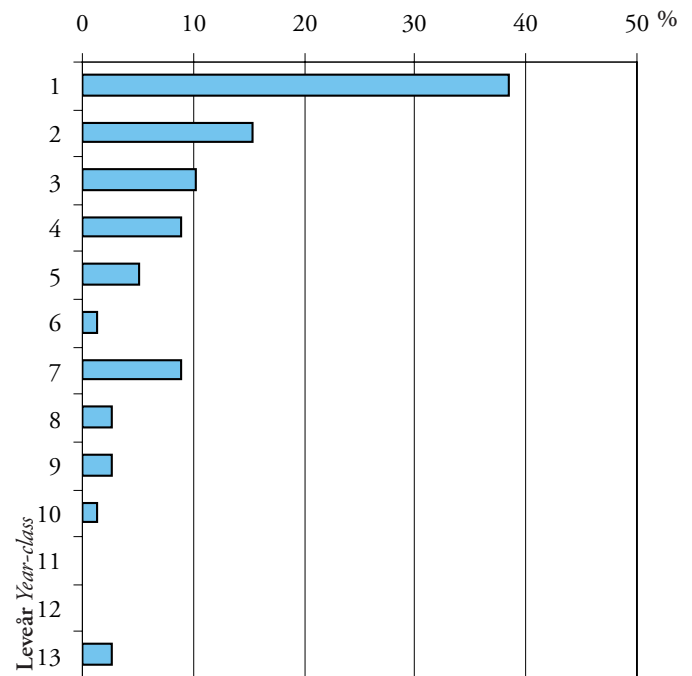

Fig. 8. Aldersfordeling af alk mærket som redeunger eller ungfugle i deres første efterår og genmeldt som døde (n=78). Distribution on year-class of razorbill ringed as nestlings or juveniles in their first autumn and recovered as dead (n=78).

tion in the following months. In September birds have been recovered in Finland and in October in the Baltic countries and Gdansk Bay. At the same time the first bird has entered inner Danish waters (Little Belt). Very few birds have been recovered north or west of Jutland.

During winter, razorbills have been recovered in the Baltic Sea and inner Danish waters. Most adult birds probably stay in the Baltic Sea all year round. The mature razorbills return to Græsholm in early March. Although a few immature birds visit the colony in their first and second summer, others have been recovered in Finland, Norway and Gdansk Bay during summer. At maturity many razorbills breed close to their birthplace, and most of the breeders return to the same nesting place year after year.

Outside the breeding period, Denmark is visited by razorbills from the British Isles (mainly Scotland), Norway, Russia, Sweden and Finland. Both Swedish and Finnish birds have been observed in the colony at Græsholm, several as mature birds in the breeding season.